

YAPI DENETİMİ ARAPSAÇI

hasan.azar@ema.org.tr

Hasan AZAR
Elektrik Mühendisi

Uygulamanın başladığı günden beri tartışılan YAPI DENETİMİ'nin başına gelenler tabiri caizse PIŞMIŞ TAVUĞUN başına gelmemiştir. Nasıl anlatayım, bilemiyorum.

İnsanların ortak yaşama geçiş sürecinde, kentleşmeye geçişin başladığı ilk çağlarda bile, oturacakları, barınacakları, halk deyimi ile başlarını sokacakları yerler hep önemsenmiştir.

M.Ö. II. yüzyılda Babür Kralı Hammurabın 284 maddelik ünlü HAMMURABI YASASI'nın iki maddesi bu konuyla ilgilidir.

Birisinde "Bir usta, bir kişi için yeterince güçlü olmayan bir ev yapar ve yaptığı ev çöküp ev sahibinin ölümüne neden olursa öldürülür".

Bir diğerinde de "eğer dayanıklı olmadığı için çökerse, evi kendi malzemeleri ile tekrar yapmak zorundadır" denilmiştir. (1)

*Neredeyse 4000 yıl önce bu şekilde düşünülmesine rağmen,

*1999 Marmara Depremi'nde binlerce canımızı kaybetmiş, daha bunların sosyal yaralarını saramamışken,

*595 Sayılı KHK ile yola çıkılmış, fakat Anayasa Mahkemesi tarafından hemen iptal edilmiş olmasına rağmen,

*4708 Sayılı yapı denetimi hakkında kanun, ilk çıktığı günden beri eleştirilmesine rağmen,

*Çeşitli dönemlerde, 4708'e yönelik hazırlanan taslak yönetmeliklere TMMOB olarak uygulanabilir görüş ve öneriler sunulmuş olmasına rağmen,

*Olmazsa olmaz durumundaki SIGORTA uygulaması, uluslararası sigorta şirketlerinin güvensizliklerinden dolayı çözümlenememiş olmasına rağmen,

*Yapı denetim komisyonunun uygulamadaki aksaklıklara yönelik yaptıkları tespitler halen web sitelerinde olmasına rağmen,

*Bazı eksikliklerine rağmen MEER (Marmara Depremi Acil Yeniden Yapılandırma) projesi gibi bir araştırmanın sonuçları kamuoyunun gözü önünde olmasına rağmen,

*Bayındırlık Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan yeni YAPI DENETİMİ HAKKINDA KANUN TASARISI ile ilgili olarak TMMOB görüş ve önerileri YAPI DENETİM KOMİSYONUNA sunulmuş iken,

Yapı Denetimine yönelik olarak böyle bir yönetmeliğin çıkartılmasına sadece şapka çıkartılır doğrusu. Bu yönetmelik ile yapı denetim uygulamaları içinden çıkılamayacak noktaya getirilmiştir.

Yönetmeliğe şöyle bir göz atacak olursak; Eğer bir yasa ya da yönetmelik hazırlanıyorsa, teknik anlamda ilgili yönetmelikler, standartlar, şartnameler vb. ile uyumlu olması gerekir. Ayrıca yazılım kuralları göz önünde bulundurulmalı, tanımlamalar anlaşılır olmalıdır.

Yönetmelik ekinde, EK 3-Form1'de PROJE KONTROL FORMU ÖRNEĞİ'ni biraz incelediğimizde; Yaklaşık 22 sayfa olan, MİMARİ-STATİK-ELEKTRİK-

MEKANİK projelerinin kontrolünü kapsayan, EVET-HAYIR şeklinde değerlendirilerek, en son sayfasına tüm proje denetçilerinin imzalarının olduğu ve her proje için hazırlanacak olan bu ek, ruhsat aşamasında projelerle birlikte ilgili idareye sunulacaktır.

Bu proje kontrol formları ile ilgili olarak diğer proje denetçilerinin de yoğun şikayetleri var.

Fakat biz bunları bir kenara bırakıp elektrik projelerinin kontrol formuna bakalım;

1. ÇİZİM STANDARTLARI, 2. UYGULAMA şeklinde iki başlık altında tanımlanmıştır.

Burada amaçlanan, proje kontrolü olmasına rağmen, uygulama başlığı altındaki tanımlamaların ne anlama geldiği pek anlaşılammıştır. Ayrıca proje kontrol formunun kuvvetli akım iç tesisat projesi, zayıf akım projesi (telefon, tv), yangın algılama projesi, asansör projesi vb. ana başlıklar altında tanımlamaların yapılması daha uygun olabilirdi.

Mevcut haliyle hangi projelerin kontrol edildiği anlaşılmadığı gibi, "...olmuş..., yazılmış..., yapılmış..., sağlanmış..., tanımlanmış..." vb. sorgulamalar da yeteri kadar açıklayıcı değildir ve kafalarda da soru işaretleri bırakmaktadır.

Mesela hemen girişte 17 tane yönetmelik, şartname, esaslar vb. isimleri yazılmıştır. En sonunda da "diğer özel sistemlere ilişkin ulusal ve uluslar arası standartlara uyulmuş" denilerek bu bölüm tamamlanmıştır. Transformatör merkezleri,

1 kV üzerinde olan kuvvetli akım tesisleri, Elektrik Dağıtım tesisleri bizim denetim sınırlarımızın dışında olmasına rağmen, bunlarla ilgili yönetmelik ve şartnameler de burada tanımlanmıştır.

Mesleğimizle ilgili olduğu için bunları da bilmemiz gerekebilir diye düşünerek bunları hoş görebiliriz. Fakat "ELEKTRİK İÇ TESİSLERİ PROJE HAZIRLAMA YÖNETMELİĞİ" (3 Aralık 2003 Tarih ve 25305 Sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.)

olmasına rağmen bundan bahsedilmemiş, bunun yerine "EMO proje standartları" yazılmıştır.

BİNALARIN YANGINDAN KORUNMASI HAKKINDAYÖNETMELİK 2002 yılında yayımlanmış, 2007 yılı sonunda güncellenerek yeni yönetmelik hazırlanmış olmasına rağmen, burada bundan hiç bahsedilmemiş ve bunun yerine TSE Yangın Yönetmeliği yazılmıştır.

Yangın ile ilgili yönetmelikte hangi yapılarda ne şekilde projelerin çizileceği çok detaylı anlatılmasına rağmen burada "basit yapılar dışındaki 200 m² den büyük yapılarda yangın ihbar sistemi projelendirilmiş"

denilerek olay çok basite indirgenmiş, hatta yok sayılmıştır.

"Diğer zayıf akım projeleri yapılırken, ilgili ulusal (varsa) ve uluslararası standartlara uyulmuş" denilerek, konu ciddiyetten uzaklaştırılmıştır.

Enerji odası-kablo bacası uygulaması ile ilgili tek bir satıra bile rastlanmamıştır.

UYGULAMA başlığı altında yazılmış olan "16.06.2004 tarih 25494 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Elektrik İç Tesisleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin uygulanması, inşaatla yetkili bir

elektrikçinin çalıştırılması ve işe başlamadan önce işe başlama formlarının doldurularak yapı denetim dosyasına konması.”

“İnşaat bitiminde iş bitirme belgesi ile bunların eki olan kontrol formlarının inşaatı gidilmiş doldurulmuş ve yapı denetim kuruluşundaki denetçi mühendisler tarafından imzalanmış. Formlar doldurulurken özellikle topraklama ölçümü ile Kaçak Akım Rölesi testleri yapıp raporlanmış ve bir nüshası belediyeye verilmiş” (Kaçak akım rölesi yerine artık akım anahtarını yazılması gerekirdi) tanımlamaların proje kontrolü ile alakası pek anlaşılammıştır”.

Kısacası bu proje kontrol formunun neyi anlattığı, hangi projelerin ne şekilde kontrol edileceği ya da uygulamanın mı takip edileceği pek anlaşılammaktadır.

Diğer bir başka ekte ise, Ek-8 Form-6'da KALIP VE DONATI İMALATI KONTROL TUTANAĞI ÖRNEĞİ'nin 3.şıkında "Tesisat projelerine uygunluk sağlandığı tespit edilmiştir. Bu durumda beton dökülmesine izin verilmiştir" denilerek elektrik ve makine mühendisi denetçi ve kontrol elemanlarına da sorumluluk yüklenmiş ve imza sütunu açılarak toplam 10 imzalı olarak düzenlenmiştir. Burada elektrik mühendislerinin kontrol edebileceği (teğar varsa) kablo bacasına yönelik konulacak kalıptır. Makine mühendislerinin bakacakları kalıp da herhalde bizimkinden daha fazla değildir. Fakat daha sonra kalıpta olacak bir hatadan ya da çökmeden dolayı elektrik ve makine mühendisleri de sorumlu duruma düşecektir. Bizlerin hiçbir zaman bu sorumluluğu alacak bir kontrolü yapmamız hiçbir şekilde söz konusu değildir. Dahası, elektrik olarak boş boruların atılması ve bunların kontrolü, demir dâşenmesinden sonra yapılacaktır ve beton dökümüne yönelik onay da bundan sonra verilecektir. Kısacası böyle bir tutanağın (Ek-8 Form-6) altında elektrik ve makine mühendislerinin imzasının bulunması sakıncalıdır.

Bu yönetmelikte Yapı Denetim Kuruluşlarının Yetki sınırları 720.000 m²'den 360.000 m²'ye düşürülmüştür. Fakat bu sadece görünürde ya da kağıt üzerinde böyle olmaktadır.

Bu konuyla ilgili madde aynen şöyledir:

Hizmet Bedelinin Ödenmesi

Madde 28- (6) Yapı denetim kuruluşunca hak edili tahsil edilen kısmi yapı bölümüne tekabül eden inşaat alanı, bu kuruluş ile birlikte, denetçi mimar ve denetçi mühendisleri kontrol elemanı ve yardımcı kontrol elemanlarının sorumluluğu altında bulunan inşaat alanından minha edilir. Ancak, bu işlem yapı denetim kuruluşunun o yapı bölümüyle ilgili sorumluluğunu ortadan kaldırmaz denilmiştir.

Bunun anlamını biraz açacak olursak; tahsil edilen hak edişlerle ilgili % oranları m² olarak düşülecek demektir. Fakat sorumluluklar aynen devam etmektedir.

Yapı denetim şirketi açısından; hak edişler düşüldüğü için, eski duruma göre denetleyecekleri alan anlamında azalma söz konusu olmadığı gibi, avantajları da vardır.

Fakat olaya denetçiler ve kontrol elemanları açısından bakıldığında sorumluluklarının neredeyse iki kat arttığı görülmektedir. Görünürde 120.000

m² olan sorumluluk, 200.000 - 220.000 m²'lere çıkacak, şantiye sayısı da 70-80'lerden belki de 150-160'lara çıkacaktır. Çünkü şantiye sayısı anlamında herhangi bir sınırlama getirmediği gibi, şantiyeler arasındaki uzaklıklar anlamında da bir çözüm getirilmediği için, denetim yapmak isteyen denetçiler anlamında bile durum içinden çıkılmaz bir hal olacaktır.

Ayrıca bunun bir başka anlamı da, denetçilerinin neredeyse yarısının işlerinin sona ereceğidir. Bu da yapı denetim şirketlerinin pazarlık payını arttıracak, denetçilerin ücretlerinin daha da düşmesine neden olacaktır (Eğer denetçiler sorumluluklarını hatırlayıp işlerini sahiplenmezlerse).

Yönetmeliği biraz daha incelediğimizde bunlara benzer aksaklıkların hayli fazla olduğunu görürüz.

Sağlıklı bir yapı denetim yasasının ve/veya yönetmeliğinin çıkartılmamasının nedeni, siyasi baskıların etkisi altında kalınmasıdır. Zaman zaman müteahhitlerin, Yapı Denetim Birliği'nin vb. ağzlarına bir parmak bal çalınarak hazırlandığı için sürekli eleştirilmiştir. Fakat bu yönetmelikle, Yapı Denetim Birliği'nin ağzına bal çalınmakla kalmamış, altın tepsi içinde sunulmuştur. Bizler TMMOB olarak bu konuyla ilgili olarak gerekli hukuksal mücadelemizi sürdüreceğiz. Fakat çıkarlarına dokunduğu için (şantiye şefi zorunluluğu gibi nedenlerle) müteahhitler birliği de bu konuda şikayetlerini hissettireceklerdir.

Ayrıca bakanlık, sitesinde oluşturduğu yeni sistemi test etmeden, ya da gerekli süreyi tanımadan uygulamaya koyarak, Yapı Denetimindeki işleyişi felce uğratmıştır. Yönetmeliğin çıktığı günden beri uygulamaya yönelik herhangi bir işlem yapmak mümkün olmamıştır. Bunun yanı sıra, ilgili idarelerin şifre almaları konusunda, (siteyi kullanabilme ve yapı denetim şirketlerinin işlemlerini yapabilmeleri) açısından gerekli yaptırımını da sağlayamamıştır. Birçok yapı denetim şirketi, bu aksaklardan dolayı ekonomik anlamda da zorluklar yaşamaktadır. (Geçici bir süre için olsa bile) Yönetmeliğin bu şekilde çıkmasına sevinen Yapı Denetim şirketleri bu aksamayı yüksek sesle şikayet etmektedirler.

Bu yönetmelikle Bakanlık yapı denetim uygulamasını içinden çıkılamayacak noktaya getirmiştir. Kısacası ARAP SAÇINA döndürmüştür.

Fakat zararın nerelerinden dönülürse kârdır.

Beyindirlik ve İskan Bakanlığı bu konuda sağ duyulu bir yaklaşım sergileyerek, "siyasi baskılar altında kalmayan, Rant- Ekonomik çıkar gibi beklentileri olmayan", sadece ETKİN ve KAMUSAL BİR YAPI DENETİMİ ile tüm ülkede, bütün yapıların sağlıklı yapılabilmesi, üye mağduriyetlerinin yaşanmaması vb. çalışmalar içinde olan TMMOB ile diyalogu sürdürmelidir. Yeni Yapı Denetimi Yasa çalışmalarını da bu düşünceler doğrultusunda ve en kısa zamanda yaşama geçirmelidir.

(1) Dr. Halil YILMAZ- YAPI DENETİMİ VE YAPI DENETİM KURULUŞLARI (S. 112) YETKİN yayınları 2007